

DEPOT BRONZOVÝCH ZBRANÍ Z NEPŘEVÁZKY, OKR. MLADÁ BOLESLAV

Filip Krásný – Jindřich Štefl – Marek Fikrle

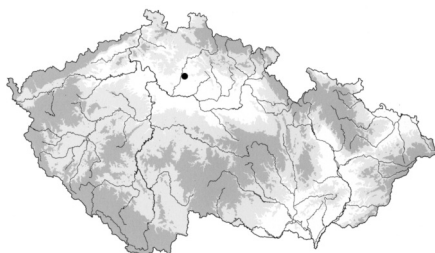
ÚVOD A LOKALIZACE

Předmětný depot byl náhodně nalezen amatérským uživatelem detektoru kovů B. Müllerem z Nepřevázky. K nález došlo ve večerních hodinách dne 17. 3. 2013, přičemž jeden předmět ze souboru (hrot kopí) byl nálezcem vyzvednut, avšak hlavní část depotu zůstala netknuta. Následujícího dne, 18. 3. 2013, byl nález telefonicky ohlášen a byli přizváni archeologové z Muzea Mladoboleslavska a Regionálního muzea v Teplicích (autoři textu). Vyzvedávání depotu se účastnil také nálezece a v průběhu vyzvedávání byl (kromě tradiční dokumentace) pořízen také filmový záznam. Předměty jsou uloženy v depozitáři Muzea Mladoboleslavska pod přírůstkovým číslem 18/13.

Depot byl objeven na lesní parcele na katastru obce Nepřevázka (obr. 1) v místě vzdáleném 260 metrů východně od kapličky ve středu obce (mapa ZM 1:10 000: 13-11-04, Z:) koordináty 465:285, nadmořská výška 265 m n. m., GPS 50°22'49.321"N, 14°55'16.101"E). Ve vzdálenosti 12 metrů od místa nález probíhá zhruba západovýchodním směrem úvozová cesta. Číslování hrotů kopí v textu a přílohách se shoduje s číslováním v poloze *in situ* (obr. 2).

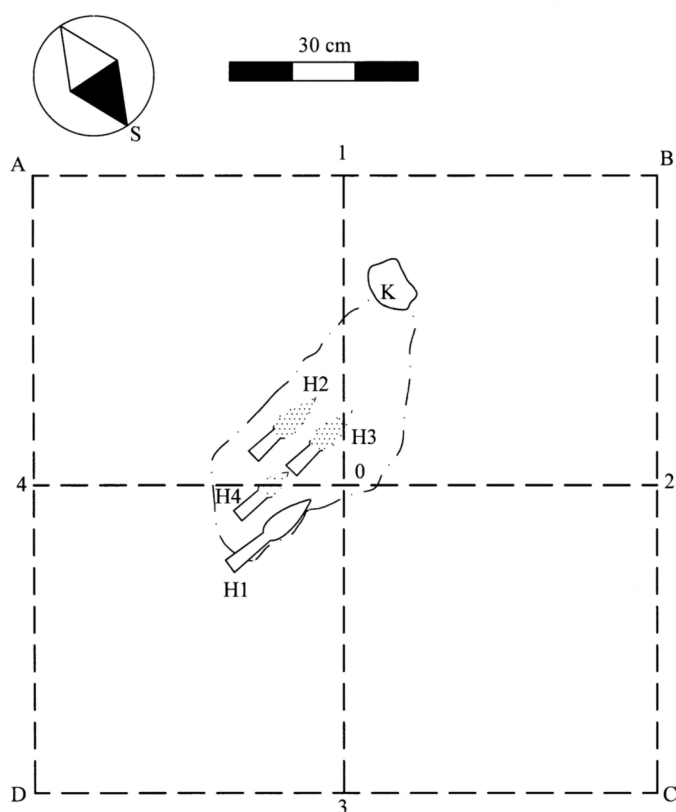
POPIS NÁLEZOVÉ SITUACE

Díky přístupu nálezece, který větší část souboru ponechal *in situ*, mohlo být zaznamenáno maximum nálezových okolností. Na místě byla položena sonda o rozměrech 100 × 100 cm, rozdělená do čtyř sektorů (o stranách 50 cm) tak, aby bylo předpokládáné jádro depotu uprostřed zkoumané plochy. Hlavní část depotu (tedy 3 kusy bronzových hrotů) ležela v hloubce 10–20 cm od dnešního povrchu. Zrekonstruována a zdokumentována byla i poloha čtvrtého (resp. prvního nalezeného) kusu. Všechny čtyři kusy ležely rovnoběžně vedle sebe ve vodorovné poloze (obr. 2; 5), špičky hrotů byly orientovány ZJZ směrem (azimut 247°). Po odhrnutí lesní hrabanky o mocnosti cca 5 cm byla zjištěna již jen jílovitá vrstva, která dosahovala až na podloží. Hroty byly uloženy do oválné jámy o rozměrech 50 × 22 cm, dno jámy bylo v hloubce 25 cm od dnešního povrchu. Výplň jámy tvořila tmavošedá jílovitá uloženina s příměsí uhlíků (o max. rozměrech do 1 cm). Na dně jámy byly zjištěny dva pískovcové kameny (vápenito-jílovitý jemnozrnný pískovec, stáří: mezozoikum – svrchní křída – střední turon, jizerské souvrství, určil M. Radoň, geolog Regionálního muzea v Teplicích). Na horním, takřka plochém pískovci (max. délka 152 mm,

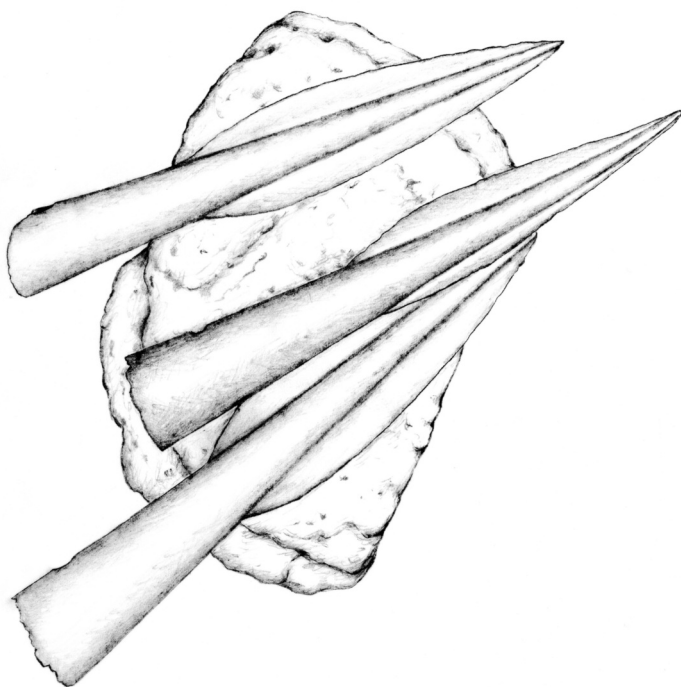

Obr. 1. Nepřevázka, okr. Mladá Boleslav. Mapa s vyznačením místa nález depotu (podklad www.mapy.cz). Vlevo: poloha lokality na mapě ČR

Obr. 2. Nepřevázka, okr. Mladá Boleslav. Nálezová situace s vytyčenou sondou 100 × 100 cm. Vysvětlivky: H – hrot kopí, K – kámen. Kresba Filip Krásný

Obr. 3. Nepřevázka, okr. Mladá Boleslav. Ilustrativní zobrazení polohy tří hrotů kopí položených na kameni. Kresba Blanka Linhartová

max. šířka 95 mm, max. tloušťka 50 mm) byla položena všechna tři kopí (obr. 3). Výplň jámy byla kompletně poslána na archeobotanický rozbor do laboratoře archeobotaniky v Českých Budějovicích.

Popis artefaktů

1. Hrot kopí s hladkým oválným listem a tulejí kruhového průřezu se dvěma protilehlými otvory pro nýt (obr. 4:1; 6).

Hrot kopí je zcela zachovalý s výjimkou dolní části tuleje, která je mírně poškozena. Délka 175 mm, šířka listu max. 28,5 mm, průměr tuleje max. 24 mm, průměr protilehlých otvorů pro nýt 5–6 mm, hmotnost před konzervací 90,7 g, hmotnost po konzervaci 83,3 g.

2. Hrot kopí s hladkým oválným listem a tulejí kruhového průřezu se dvěma protilehlými otvory pro nýt (obr. 4:2; 6).

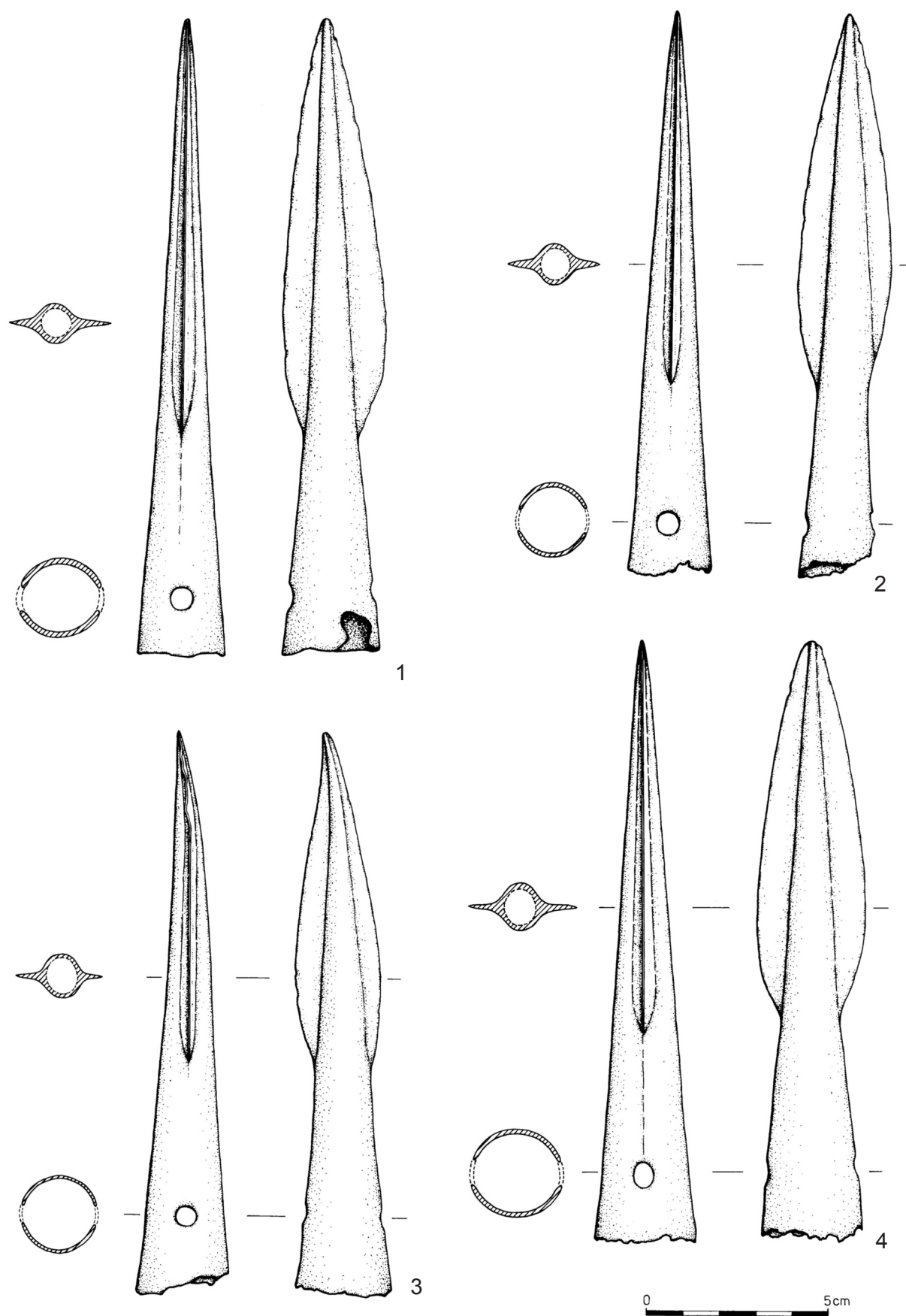
Hrot kopí je zcela zachovalý s výjimkou dolní části tuleje a jednoho otvoru pro nýt, které jsou mírně poškozeny. Délka 155 mm, šířka listu max. 25,5 mm, průměr tuleje max. 20,5 mm, průměr protilehlých otvorů pro nýt 5–6 mm, hmotnost před konzervací 74,1 g, hmotnost po konzervaci 57,9 g.

3. Hrot kopí s hladkým oválným listem a tulejí kruhového průřezu se dvěma protilehlými otvory pro nýt (obr. 4:3; 6).

Hrot kopí je zcela zachovalý s výjimkou dolní části tuleje, která je mírně poškozena. Špička je asymetricky zahnutá. Délka 155 mm, šířka listu max. 23 mm, průměr tuleje max. 23,5 mm, průměr protilehlých otvorů pro nýt 5 mm, hmotnost před konzervací 75,8 g, hmotnost po konzervaci 58,1 g.

4. Hrot kopí s hladkým oválným listem a tulejí kruhového průřezu se dvěma protilehlými otvory pro nýt (obr. 4:4; 6).

Hrot kopí je zcela zachovalý s výjimkou dolní části tuleje, která je mírně poškozena. Délka 167 mm, šířka listu max. 30 mm, průměr tuleje max. 25 mm, průměr protilehlých otvorů pro nýt 5–6 mm, hmotnost před konzervací 112,4 g, hmotnost po konzervaci 77,1 g.

Obr. 4. Nepřevázka, okr. Mladá Boleslav. Hroty kopí s hladkým oválným listem a tulejí kruhového průřezu s dvěma protilehlými otvory pro nýt. Kresba Blanka Linhartová

Obr. 5. Nepřevázka, okr. Mladá Boleslav. Hroty kopí č. 2–4 v poloze in situ. Foto Kateřina Laufová

Obr. 6. Nepřevázka, okr. Mladá Boleslav. Bronzový depot hrotů kopí. Foto Milena Cestrová

DATA DEPOTU Z NEPŘEVÁZKY

Všechny čtyři hroty kopí náleží k hrotům kopí s hladkým oválným listem a hladkou tulejí typu B (Říhovský 1996, 27–46) a jsou bez výzdoby. Konkrétně se jedná o typy tzv. středně široké formy s maximální šíří v dolní části listu, varianty s volnou částí tuleje, která je kratší než polovina celkové délky listu (o. c., 36–41). Tyto hroty kopí se vyskytují od sklonku starší doby bronzové do pozdní doby bronzové (o. c., 40), z geografického hlediska pak na celém území střední Evropy (o. c., 40; Chvojka 2009, 103).

I přes chronologickou necitlivost hrotů kopí bylo možné díky analýze metodou RFA (viz níže) časový úsek jejich přibližného stáří alespoň zčásti – a s pochopitelnými výhradami – upřesnit. Na základě složení předložených předmětů, tj. přítomnosti Ni, relativně vysoké koncentrace As, přítomnosti Ag a Sb a praktické nepřítomnosti cínu, odpovídá předmětům z pozdějšího období starší doby bronzové, s podobným složením jako např. žebra z lokality v Přídolí (Frána – Chvojka – Fikrle 2009). Depot žeber z Přídolí je datován do stupně B A2 (Chvojka – Havlice 2009, 76).

Pokud bychom analýzu RFA považovali za možnou datovací metodu, lze hroty kopí zařadit do preklasické fáze únětické kultury (B A2) s možným přesahem na přelom starší a střední doby bronzové, tedy do horizontu Langquaid (B A2/B B1). Je však nutné ohledně této datace podotknout, ostatně jak je zmiňováno níže, že analýza RFA byla provedena jen v povrchově korozních vrstvách. S jistotou tedy nelze zaručit, že nedošlo k potlačení nebo naopak zvýraznění některých prvků, které by snad ještě mohly uvedené datování výrazně ovlivnit. Ovšem na základě výsledků měření a pečlivého vyhodnocení, které obsahovalo i srovnání s mnoha již analyzovanými bronzami z jiných depotů, bychom nějakou zásadní odchylku od uvedené datace nemuseli předpokládat. Jen pro úplnost je naší povinností zmínit, že samotná datace z hlediska archeologicko-typologického rozboru (viz níže) – bez ohledu na analýzu RFA – datuje depot z důvodu chronologické necitlivosti hrotů kopí do časového úseku od stupně B A2 až do stupně Ha B3, tedy od sklonku starší doby bronzové po pozdní dobu bronzovou.

Zhruba 1 km severovýchodním směrem od nálezu depotu hrotů kopí leží Švédské šance, polykulturní výšinné sídliště a hradiště s nálezy mimo jiné z mladší doby bronzové. I když artefakty dokládající starší a střední dobu bronzovou doposud na lokalitě chybí, odmítnout přítomnost jejich nositelů v této strategické poloze nelze (Čech – Lutovský 1992, 16). Dokladem takto starého osídlení širšího prostoru návrší Chlum je jak depot z Nepřevázky, tak depot z Chloumku (Smejtek – Lutovský – Militký 2013, 116–117).

ZPRÁVA O ANALÝZE KOPÍ Z NEPŘEVÁZKY

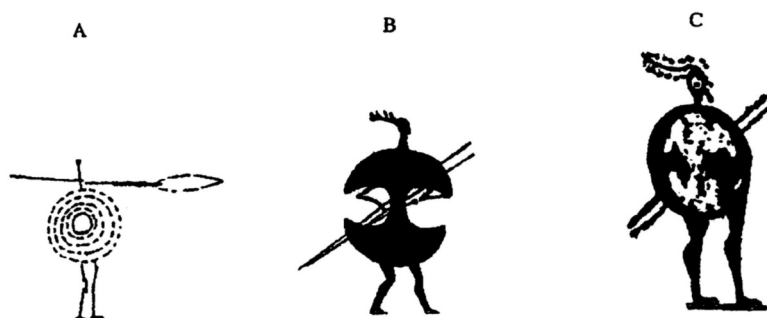
K analýze metodou RFA byly předány čtyři kusy kopí z lokality Nepřevázka. Všechny čtyři předměty byly analyzovány jak na starším, tak i na moderním typu zařízení. U prvně jmenovaného se k buzení charakteristického rentgenovského záření využívá radioizotopu ²⁴¹Am v kombinaci s klasickým křemíkovým detektorem. Velikost měřeného bodu je dána kruhovým kolimátorem o velikosti 3 mm. Druhé, moderní zařízení využívá k buzení Mo RTG trubici a k detekci moderní silicon drift detector. Velikost čtvercových kolimátorů je proměnná a v případě analyzovaných vzorků byla použita velikost 2 mm. Zařízení rovněž umožňuje zaznamenat místo analýzy. U moderního zařízení je třeba upozornit na fakt, že v současné době je v testovacím režimu, jelikož chybějí kalibrace na konkrétní typ archeologického materiálu.

Vzorky byly analyzovány bez jakéhokoli zásahu, tj. byla měřena korozní vrstva předmětu. Dále nebylo možné zajistit, aby místa měření byla na obou systémech shodná. Tyto skutečnosti mohou vysvětlit zdánlivě velké rozdíly v koncentracích některých prvků. Zde je opět potřeba mít na paměti, že novější zařízení ještě není korektně nakalibrováno. Přesto se dá říci, že výsledky vzájemně korelují, a pouze v případě nízkých koncentrací niklu se jedná o rozdíly významnější.

Výsledky jednotlivých měření na obou přístrojích jsou uvedeny v tabulce (tab. 1). Výsledky měření označené „midex“ jsou pouze orientační.

Přístroj s radionuklidovým zdrojem							
č. měř.	popis	Ni	Cu	As	Ag	Sn	Sb
21491	Kopí č. 1	0.090	95.360	3.820	0.240	0.070	0.420
21492	Kopí č. 2	0.080	96.090	2.800	0.240	0.120	0.670
21493	Kopí č. 3	0.000	96.540	2.580	0.370	0.080	0.420
21494	Kopí č. 4	0.400	94.360	4.490	0.240	0.080	0.420
Přístroj Spectro Midex							
		Ni	Cu	As	Ag	Sn	Sb
	Kopí 1	0.4728	95.32	3.121	0.2247	0.0258	0.3631
	Kopí 2	0.475	96.22	1.954	0.1717	0.0776	0.5719
	Kopí 3	0.204	95.87	1.726	0.3527	0.0377	0.364
	Kopí 4	0.3522	94.57	3.075	0.1931	0.0519	0.3953

Tab. 1. Výsledky jednotlivých měření pomocí RFA analýzy

Obr. 7. a – nordický bojovník (z wismarského bronzového rohu), b – mykénský bojovník (z amfory), c – řecký bojovník (z kratéru).
Podle Kristiansen 1999, 180, Fig. 4

PROBLEMATIKA TERMINOLOGIE HROTŮ KOPÍ/OŠTĚPŮ

Problematické se jeví terminologické rozlišování tohoto druhu nálezů na kopí a oštěp. Samotná velikost hrotu nebyla zásadním rysem této zbraně, a proto je hrot kopí a hrot oštěpu prakticky nerozlišitelný (Jiráň *ed.* 2008, 215). Často nejsou badatelé tyto kategorie rozlišovány, což je pravděpodobně zapříčiněno faktem, že pro dobu bronzovou dosud neexistuje zcela jasná definice těchto dvou kategorií (Ölvecký 2011, 180). Přes množství různých definic se však především rozumí, že kopí má delší a těžší hrot a slouží zásadně v kontaktním boji, kdežto oštěp má kratší násadu a lehčí hrot a je určen k vrhání (*o. c.*, 180). Toto pojetí nelze ovšem zcela vztáhnout na dobu bronzovou, protože každé kopí v této epoše je možné použít jako oštěp a naopak (*o. c.*, 180). Samozřejmě je podstatná délka násady, díky které bychom mohli celkem jednodušeji tyto kategorie rozlišit, není však dostatek zachovalého organického materiálu, který by nám to dovolil. Musíme se spokojit jen s rámcovým konstatováním, že hroty s délkou do 20 cm měly funkci kopí a oštěpu zároveň a hroty s délkou nad 20 cm můžeme považovat pouze za kopí (*o. c.*, 180).

Co se týče výbavy bojovníka doby bronzové, kompletní zbroj pravděpodobně sestávala ze dvou hrotů kopí, z nichž jeden sloužil k boji na blízko a druhý měl funkci oštěpu, jenž umožňoval zasáhnout protivníka na delší vzdálenost (Jiráň *ed.* 2008, 215).

Toto kritérium splňuje námi zmiňovaný depot z Nepřevázky, kde čtyři hroty kopí, které byly naskládány na kameni, můžeme rozdělit na dva větší kusy se silnějším listem a dva menší kusy se štíhlejším listem. Patrně se zde jedná o dvě sady zbraní určené pro dva bojovníky (*obr. 7:b,c*). Svým složením se jedná o unikátní depot zbraní, konkrétně hrotů kopí, jelikož v ostatních depotech se vyjma depotu z Jaroměře II, kde byly nalezeny tři hroty kopí, vyskytují hroty kopí v rozličných počtech, často lichých, a jsou zpravidla doprovázeny dalšími artefakty. Právě doprovod dalších artefaktů nám v mnoha případech umožňuje bližší datování depotu.

S hroty kopí se setkáváme již od starší doby bronzové a udržují se přes celou epochu doby bronzové. Je to vůbec nejrozšířenější druh zbraně, kterou nacházíme mimo depoty také v hrobech, ojedinělých nálezech i na sídlišťích. Nálezový kontext tohoto artefaktu, obdobně jako u ostatních, je proměnlivý v závislosti na daném období doby bronzové. Ve střední době bronzové jsou v Čechách nálezy kopí vázány především na hrobové celky. Oproti tomu ve starší, mladší a pozdní době bronzové jsou to právě depoty, odkud známe většinu hrotů kopí. Ojedinělé nálezy hrotů kopí jsou značně problematické z důvodu malé chronologické citlivosti tohoto druhu artefaktů a též ve většině případů z důvodu chybějících nálezových okolností. U hrotů kopí lze však namítnout, že jejich značný počet jakožto ojedinělých nálezů mohl být způsoben (alespoň zčásti) ztrátou při lovecké činnosti.

SAMOSTATNÉ DEPOTY HROTŮ KOPÍ NA ÚZEMÍ ČECH DOBY BRONZOVÉ

Hroty kopí se ve většině případů nacházejí v depotech v doprovodu dalších artefaktů, nebo poměrně často jako tzv. ojedinělé nálezy. Z celé epochy doby bronzové jsou zachyceny doposud pouze dva samostatné depoty hrotů kopí. První pochází z Jaroměře (okr. Náchod), konkrétně z Jakubského předměstí při skrývce ornice (2 × 12 m) v kamenolomu „Pod Spravedlností“ nebo „Na Mršníku“ blízko lužického pohřebiště (Kytlicová 2007, 266). Vyzvednuty byly dva hroty kopí a dva střepy silnostěnné a tenkostěnné nádoby. Krátce nato se údajně na stejném místě našly střepy a hrot kopí. Z poznámek nevyplývá, zda hroty kopí ležely ve stejné nádobě nebo odděleně. Nejisté je také, zda se jedná o malý depot (podle zprávy J. Klena) nebo o nálezy ze dvou hrobů. Střepy jsou dnes ztraceny. Datován je do horizontu Kos-

monosy (Ha A) lužické kultury (Kytlicová 2007, 266–267), patrně na základě přítomnosti zmiňovaného lužického pohřebiště.

Druhým depotem hrotů kopí a dosud jediným archeologicky zkoumaným nálezem v poloze *in situ* je nově objevený depot z Nepřevázky, kterému je věnována tato práce.

Obdobná je situace například na Moravě. Bez bližších nálezových okolností je znám depot obsahující jen hroty kopí pouze z lokality Šlapanice (okr. Brno-venkov), přičemž se jedná zřejmě o část depotu objeveného před r. 1902. Datován je pouze rámcově na počátek doby popelnicových polí. Z katastru této obce jsou známa dvě sídliště a dvě pohřebiště náležící velatické kultuře (Salaš 2005, 392). V Sasku se zatím samostatné depoty hrotů kopí nevyskytly, kopí jsou vždy v doprovodu dalších předmětů (písemné sdělení R. Heynowski 2013). Totéž platí také např. již pro poněkud vzdálenější Slovensko (písemné sdělení R. Ölvecký 2013).

PŘEHLED VÝSKYTU HROTŮ KOPÍ V DOBĚ BRONZOVÉ NA ÚZEMÍ ČECH

Starší doba bronzová (únětická kultura)

V únětické kultuře evidujeme čtyři hroty kopí (tab. 2). Všechny pocházejí z depotů, kde se hrot kopí nacházel vždy po jednom kusu. V hrobech únětické kultury hroty kopí dosud neznáme (Moucha 2005, 68). Nejstarší nález pochází z depotu Dětenice (okr. Jičín), který řadíme do poklasické fáze únětické kultury B A2. Depot pocházel z vodního prostředí a z hlediska typologické skladby obsahoval zbraně, ozdoby a součásti oděvu (o. c., 104). Depoty z Lužice (okr. Chomutov; o. c., 128), Neumětel (okr. Mladá Boleslav; o. c., 131–132) a Smederova (okr. Plzeň-Jih; o. c., 151) náleží chronologicky shodně na sklonek starší doby bronzové B A2/B B1). Všechny jsou doprovázeny nespecifikovanou skladbou artefaktů (to znamená, že obsahují tři a více typologických tříd bez přítomnosti suroviny). Z geomorfologického hlediska pochází depot z Lužice z vodního prostředí, depot z Neumětel z otevřené krajiny a depot ze Smederova má nálezové okolnosti neznámé.

Únětická kultura					
Celkový počet depotů s výskytem hrotů kopí		4	Celkový počet depotů únětické kultury		zhruba 150
Lokalita	Datace	Počet	Stav zachování	Typologická skladba	Geomorfologické situování
Dětenice (okr. Jičín)	B A2	1	celý	depot ozdob a součástí oděvu/zbraní	depot z vodního prostředí
Lužice (okr. Chomutov)	B A2/B B1	1	celý	depot nespecifikované skladby	depot z vodního prostředí
Neumětely (okr. Beroun)	B A2/B B1	1	neúplný	depot nespecifikované skladby	depot z otevřené krajiny
Smederov (okr. Plzeň-jih)	B A2/B B1	1	celý	depot nespecifikované skladby	neznámé

Tab. 2. Výskyt hrotů kopí v depotech únětické kultury v Čechách

Střední doba bronzová (středobronzová mohylová kultura)

Ve střední době bronzové pokračuje na území Čech sporadický výskyt hrotů kopí. Zásadním rozdílem oproti únětické kultuře je výskyt hrotů kopí v hrobech. Hrot kopí je doložen pouze z pěti mohylníků, a to ve čtyřech ze západních Čech a v jednom z jižních Čech (Praumová 2010, 61). V západních Čechách se jedná o mohylové pohřebiště Chrastavice (okr. Domažlice; Čujanová-Jílková 1970, 35) konkr. o mohyly 3 (celkem tři mohyly – všechny prozkoumané), dále Milínov-Javor (okr. Plzeň-jih; o. c., 53), hrot kopí nalezen v mohyle č. 7 (celkem 42 mohyl – prozkoumáno 16 středobronzových). Oba tyto hroby jsou datovány do stupně B B1. Další mohylník s nálezem hrotu kopí je z lokality Nová Hospoda (okr. Plzeň-město; Jílková 1958, 328–329) – mohyla č. 81 (celkem 100 mohyl – prozkoumáno 38 středobronzových). Poslední nález ze západních Čech pochází z Nové Hutě (okr. Plzeň-sever – mohyla 3/1909 – celkem 120 mohyl – prozkoumáno 60, z toho 35 středobronzových; Čujanová-Jílková 1970, 62). Z jižních Čech byl nalezen na mohylníku v Pasekách (okr. Písek) – mohyla č. 1 (celkem sedm mohyl – jedna středobronzová; Píř 1900, 155–156). Tuto mohyly lze rámcově datovat do stupně B B1.

Na základě těchto nálezů lze pozorovat, že se v hrobech vždy nachází jeden hrot kopí oproti např. Slovensku, kde jsou v hrobech obvyklé dva hroty kopí (písemné sdělení R. Ölvecký 2013). Pro území Čech bychom mohli použít pro ilustraci tehdejšího bojovníka vyobrazení pocházející z bronzového rohu, který byl nalezen v německém Wismaru. Tento artefakt je chronologicky totožný se střední dobou bronzovou (obr. 7.a). Je to značný rozdíl oproti Slovensku, kde se vyskytují hroty kopí zejména v páru,

u nichž můžeme pozorovat paralely např. díky zachovanému vyobrazení řeckého bojovníka (z kratéru) a mykénského bojovníka (z amfory). Na těchto antických příkladech jsou bojovníci zobrazeni se dvěma hroty kopí. Větší kopí je určené na boj zblízka a menší má funkci oštěpu (Őlvecky 2011, 181). Pro území Čech by tedy platilo spíše vyobrazení zmiňovaného nordického bojovníka (obr. 7:a), na rozdíl od vyobrazení bojovníka mykénského a řeckého (obr. 7:c).

Mladší a pozdní doba bronzová

V období popelnicových polí znatelně narůstá výskyt tohoto artefaktu, i když spíše v okruhu severoalpských popelnicových polí. Zde se opět vyskytuje jako ve starší době bronzové především v depotech. V hrobech se vyskytuje velmi vzácně, např. na bohatém mohylníku z počátku mladší doby bronzové v Milavčích, zde mohyla B (okr. Domažlice; v. 343–344, 346), kde bylo zachyceno pouze jedno kopí. Tento mohylník je datován do stupně B D (Kytlicová 1988, 346). Je tedy zřejmé, že ukládání hrotu kopí do hrobu je typické jen pro střední dobu bronzovou.

Okruh lužických popelnicových polí (dále LPP)

U LPP evidujeme hrot kopí celkem ve 12 depotech s možností bližšího datování v počtu 19 kusů. Z toho 11 je zachovalých, 1 neúplný, 4 fragmentované a 3 neurčené (tab. 3; Kytlicová 2007, 254–319). Chronologicky se hroty kopí objevují poprvé v depotech datovaných do stupňů B D–Ha A s poměrně rovnoměrným výskytem. Nepříliš často se s nimi setkáváme také ve stupních Ha A–Ha B3. Z geomorfologického hlediska dominují s počtem šesti depotů nálezy z otevřeného terénu a pouze jeden nález pochází z výšinné polohy z lokality Lžovice. U depotu z Chleb (okr. Nymburk; Kytlicová 2007, 257–258) lze alespoň rámcově předpokládat, že měl návaznost na vodní tok. Zbylé čtyři depoty postrádají bližší informace ohledně tohoto hodnocení. Co se týče skladby typologických tříd, tak je zde situace mnohem zajímavější než v předchozí hodnocené kategorii. Zajímavým ji činí především skutečnost, že pět depotů s hrotem kopí náleží do kategorie depotů se slitky, což činí zhruba polovinu všech dosud známých lužických depotů obsahujících slitky. Dále čtyři depoty náleží do kategorie tzv. nespecifické skladby. Do typologické třídy nástrojů a zbraní náleží jeden depot obsahující hrot kopí. Ostatně v lužickém okruhu jsou známy pouze dva depoty (včetně zmíněného v předchozí větě) skládající se z nástrojů i zbraní. Poslední depot patří do samostatné typologické třídy zbraní, a je tak dosud jediným známým depotem lužické kultury obsahujícím pouze zbraně. U tohoto depotu je však možné, že se jedná o hrobový nález (viz výše).

U lužické kultury je možné vyzorovat dva výrazné jevy, a to že se zbraně (zde konkrétně hroty kopí) nevyskytovaly na různých opevněných výšinných lokalitách a že se vyskytovaly ve značně malém počtu.

Okruh severoalpských popelnicových polí (dále SAPP)

V okruhu SAPP se nacházel hrot kopí ve 39 depotech o celkovém počtu 98 kusů (tab. 4; Kytlicová 2007, 254–319). Oproti okruhu LPP se jedná o cca trojnásobný počet depotů obsahujících hrot kopí. Tato malá

Okruh lužických popelnicových polí					
Celkový počet depotů s výskytem hrotů kopí		12	Celkový počet chronologicky určených depotů		118
Lokalita	Datace	Počet 19	Stav zachování	Typologická skladba	Geomorfologické situování depotu
Bošín, okr. Ústí nad Orlicí	Ha B1	1	neúplný	depot se slitky	otevřený terén
Březovice I, okr. Chrudim	Ha A1	1	fragment/y	depot se slitky	neurčeno
Dubany, okr. Pardubice	Ha A	1	celý	depot nespecifikované skladby	otevřený terén
Hradec Králové-Slezské Předměstí	Ha B3	1	celý	depot se slitky	otevřený terén
Chleby, okr. Nymburk	Ha A	1	celý	depot nespecifikované skladby	depot z vodního prostředí
Chloumky I, okr. Jičín	Ha B1	1	neurčeno	depot nespecifikované skladby	otevřený terén
Chrudim, okr. Chrudim	B C/B D-Ha A	2/1	celý/fragment/y	depot nástrojů a zbraní	neurčeno
Jaroměř II, okr. Náchod	Ha A	3	celý	depot zbraní	otevřený terén
Lžovice I, okr. Kolín	Ha B3	3/1	celý/Fragment/y	depot se slitky	výšinná poloha
Lžovice III, okr. Kolín	Ha B3	1	neurčeno	depot nespecifikované skladby	neurčeno
Pašinka, okr. Kolín	B D-Ha A1	1	neurčeno	depot nespecifikované skladby	neurčeno
Svinárky, okr. Hradec Králové	Ha A1	1	fragment/y	depot se slitky	otevřený terén

Tab. 3. Výskyt hrotů kopí v depotech okruhu lužických popelnicových polí v Čechách

četnost hrotů kopí u okruhu LPP je patrná i v depotech na Moravě, kde se většina těchto nálezů váže k okruhu středodunajských popelnicových polí (Salaš 2005, 70).

Z hlediska chronologie můžeme zcela souhlasit s tvrzením, že se v epoše popelnicových polí vyskytují hroty kopí především v období zlomkových depotů B C2/B D–Ha A1 (celkem 29 depotů; Chvojka 2005, 276). Tento jev platí také pro oblast Moravy, kde se většina hrotů kopí ve středodunajské oblasti vyskytuje především ve starším stupni popelnicových polí (Salaš 2005, 70). Celkem tedy disponujeme 98 kusy hrotů kopí. Oproti okruhu u LPP je to cca pětinašobně více, a to i přesto, že značná část

Okruh severoalpských popelnicových polí					
Celkový počet depotů s výskytem hrotů kopí		39	Celkový počet chronologicky určených depotů		182
Lokalita	Datace	Počet 98	Stav zachování	Typologická skladba	Geomorfologické situování depotu
Budihostice I, okr. Kladno	B D-Ha A1	1	celý	depot nespecifikované skladby	otevřený terén
Domažlice, okr. Domažlice	B D	1	fragment/y	depot se slitky	otevřený terén
Holašovice, okr. Č. Budějovice	B D-Ha A1	1/1	celý/fragment/y	depot se slitky	otevřený terén
Hostomice, okr. Teplice	Ha B3	2/1	celý/neúplný	depot nespecifikované skladby	otevřený terén
Chotusice II?, okr. Kutná Hora	B D	1	celý	depot se slitky	neurčeno
Kamýk nad Vltavou, okr. Příbram	B D	2	fragment/y	depot se slitky	otevřený terén
Klobuky, okr. Kladno	Ha A1	1/1	celý/neurčeno	depot se slitky	otevřený terén
Kundratice I, okr. Litoměřice	Ha B1	1	celý	depot nespecifikované skladby	otevřený terén
Lažany I, okr. Chomutov	B D	1	fragment/y	depot se slitky	otevřený terén
Lažany II, okr. Chomutov	B D	1/1/2	celý/neúplný/fragment/y	depot se slitky	otevřený terén
Lhotka, okr. Rokycany	B D-Ha A1	4	fragment/y	depot nespecifikované skladby	otevřený terén
Liščin I, okr. Litoměřice	Ha B1	1	celý	depot nespecifikované skladby	úpatí výšinné polohy
Malé Březno, okr. Most	Ha B1	1	celý	depot nespecifikované skladby	otevřený terén
Plešivec I, okr. Příbram	B D	1	celý	depot nespecifikované skladby	výšinná poloha
Plešivec III, okr. Příbram	B D-Ha A1	1	neúplný	depot se slitky	výšinná poloha
Plešivec II-Stará Vrata	B D-Ha A1	2/4	neúplný/neurčeno	depot se slitky	výšinná poloha
Plešivec V, okr. Příbram	B D	1	celý	depot nespecifikované skladby	výšinná poloha
Plešivec X, okr. Příbram	B D	3	celý	depot se slitky	výšinná poloha
Porta Bohemica, okr. Litoměřice	Ha A2-Ha B1	7/2	celý/neurčeno	depot nespecifikované skladby	depot z vodního prostředí
Praha-Dejvice I	B C-B D/B D	1	fragment/y	depot se slitky	otevřený terén
Praha-Dejvice II	B C-B D/B D	1	neúplný	depot nástrojů a zbraní	otevřený terén
Praha-Dejvice Va	B C-B D/B D	1	celý	depot se slitky	neurčeno
Praha-Suchdol II	Ha A1	1	neúplný	depot se slitky	výšinná poloha
Praha-Vyšehrad	Ha A1	2	celý	Depot zbraní	depot z vodního prostředí
Rataje nad Sázavou III okr. Kutná Hora	Ha B3	2/2/1	celý/ neúplný/ fragment/y	depot se slitky	otevřený terén
Rýdeč I, okr. Ústí nad Labem	B D-Ha A1	5/3/16	celý/ neúplný/ fragment/y	depot se slitky	výšinná poloha
Rýdeč II, okr. Ústí nad Labem	Ha A1	1	neúplný	depot se slitky	neurčeno
Stochov, okr. Kladno	B D-Ha A1	1	celý	depot nástrojů a zbraní	neurčeno
Stradonice, okr. Kladno	Ha A1	2	fragment/y	depot nespecifikované skladby	otevřený terén
Světec, okr. Teplice	Ha B3	1	neúplný	depot se slitky	neurčeno
Šitboř, okr. Domažlice	B C-B D	1	celý	depot se slitky	otevřený terén
Švarcava, okr. Domažlice	B D	1	celý	depot se slitky	otevřený terén
Tetín, I okr. Beroun	Ha B3	2	celý	depot se slitky	výšinná poloha
Tuchoraz, okr. Kolín	Ha B3	2	celý	depot nástrojů a zbraní	otevřený terén
Varvažov, okr. Písek	B C-B D	1	celý	depot nespecifikované skladby	otevřený terén
Velvary, okr. Kladno	B D	1	fragment/y	depot se slitky	otevřený terén
Vinoř, okr. Praha 9	B D	1	fragment/y	depot se slitky	otevřený terén
Zahájí, okr. České Budějovice	B D	1	neúplný	depot se slitky	otevřený terén
Zbraslav, okr. Praha 5	Ha B1	2/1	celý/neurčeno	depot nástrojů a zbraní	otevřený terén

Tab. 4. Výskyt hrotů kopí v depotech okruhu severoalpských popelnicových polí v Čechách

kopí je u okruhu SAPP ve fragmentovaném stavu. Z hlediska jejich stavu je 41 zcela zachovalých, 15 neúplných, 35 fragmentovaných a u 7 je jejich stav již neurčitelný, protože jsou ztraceny. Z geomorfologického hlediska převládají nálezy z otevřené krajiny (23), jako je tomu u okruhu LPP. Z výšinných poloh a jejich úpatí pochází nález depotu obsahující hrot kopí v devíti případech, z toho hned pět se váže na výšinnou polohu hory Plešivec (okr. Příbram). U dvou depotů je prokázáno, že pocházejí z vodního prostředí, a to z Labe (Porta Bohemica; Kytlicová 2007, 292–293) a Vltavy (Praha-Vyšehrad; o. c., 297). U pěti depotů se tato zmiňovaná vazba nepodařila z důvodu absence nálezových okolností zjistit.

Co se týče skladby typologických tříd okruhu SAPP, podstatná část hrotů kopí je vázána na depoty obsahující slitky (obdobně jako u depotů okruhu LPP). Tato vazba se projevila hned u 24 depotů. Dále je tento artefakt vázán na depoty s nespécifikovanou skladbou (10), depoty nástrojů a zbraní (4) a též shodně jako u okruhu LPP na jeden depot obsahující jen zbraň.

ZÁVĚR

Depot z Nepřevázky, který sestává ze čtyř hrotů kopí, je významný především tím, že jsou známy přesné nálezové okolnosti. Mimo jednoho hrotu byly ostatní hroty kopí ponechané v poloze *in situ*. Díky tomuto přístupu nálezce mohl proběhnout regulérní archeologický výzkum, čímž jsme získali informace, které i v této době získáváme u obdobných nálezů velmi vzácně. Jedná se zejména o orientaci předmětů a způsob jejich uložení. Můžeme tak potvrdit bez jakýchkoliv pochybností, že se jedná o první zcela jasně prokázaný depot z doby bronzové na území Čech, skládající se pouze z hrotů kopí.

LITERATURA

- Čech, P. – Lutovský, M. 1992: Švédské šance v pravěku a rané době dějinné, Z Českého ráje a Podkrkonoší 5, 13–37.
- Čujanová-Jílková, E. 1970: Mittelbronzezeitliche Hügelgräberfelder in Westböhmen. Archeologické studijní materiály 8. Praha.
- Frána, J. – Chvojka, O. – Fikrle, M. 2009: Analýzy obsahu chemických prvků nových depotů surové mědi z jižních Čech, Památky archeologické 100, 91–118.
- Chvojka, O. 2005: Hromadný nález bronzových předmětů z Holašovic na Českobudějovicku, Pravěk NŘ 15, 263–297.
- Chvojka, O. 2009: Jižní Čechy v mladší a pozdní době bronzové. Dissertationes archaeologicae Brunenses/Praagensisque 6. Brno.
- Chvojka, O. – Havlice, J. 2009: Měděná žebra starší doby bronzové v jižních Čechách. Nové depoty z Přídolí, Purkarce a Chvalšín, Památky archeologické 100, 49–90.
- Jiráň, L. ed. 2008: Archeologie pravěkých Čech 5. Doba bronzová. Praha.
- Jílková, E. 1958: Nejstarší a nejmladší horizont západočeské mohylové keramiky na pohřebišti v Plzni-Nové Hospodě, Památky archeologické 49, 312–347.
- Kristiansen, K. 1999: The emergence of warrior aristocracies in later European prehistory and their long-term history. In: C. John – A. Harding (edd.), Ancient warfare, Archaeological Perspectives. Sutton, 175–189.
- Kytlicová, O. 1988: K sociální struktuře kultury popelnicových polí, Památky archeologické 79, 342–389.
- Kytlicová, O. 2007: Jungbronzezeitliche Hortfunde in Böhmen. Prähistorische Bronzefunde 20/12. Stuttgart.
- Moucha, V. 2005: Hortfunde der frühen Bronzezeit in Böhmen. Praha.
- Ölvecký, R. 2011: Nálezy hrotov kopíji/oštěpov z doby bronzovej na Slovensku, Acta Fakulty filozofické ZČU v Plzni 2011/4, 179–203.
- Píč, J. L. 1900: Starožitnosti země České I. 2. Pokolení kamenných mohyl. Praha.
- Praunová, R. 2010: Pohřební ritus mohylové kultury střední doby bronzové v Čechách a na Moravě. Nепublikovaná diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni.
- Říhovský, J. 1996: Die Lanzen-, Speer-, und Pfeilspitzen in Mähren. Prähistorische Bronzefunde 5/2. Stuttgart.
- Salaš, M. 2005: Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku. Brno.
- Smejtek, L. – Lutovský, M. – Militký, J. 2013: Encyklopedie pravěkých pokladů v Čechách. Praha.

A HOARD OF BRONZE WEAPONS FROM NEPŘEVÁZKA, MLADÁ BOLESLAV DISTRICT

The paper deals with the discovery of a hoard of spearheads which remained in situ for the most part. Thanks to this fact, a subsequent archaeological investigation of the site was possible, during which three spearheads from the total number of four were documented and recovered (the first spearhead had been picked up by the finder). The hoard's composition points to the fact that we are dealing with a very unusual case indeed. With the exception of the controversial find from Jaroměř, no hoards containing solely spearheads have been discovered in Bohemia so far. The situation in Moravia is similar. The authors subsequently checked that no such finds are known from, e.g., Saxony and Slovakia. The spearheads lay on a stone and their points were oriented towards the west. This type of spearhead is unfortunately chronologically insensitive, so only the results of XRF analysis could prove whether the hoard belongs to the Early Bronze Age or to the transition period between the Early Bronze Age and the Middle Bronze Age.

Fig. 1. Map showing the place of discovery of the hoard

Fig. 2. Find situation with a marked test trench measuring 100 × 100 cm. H – spearhead, K – stone

Fig. 3. Illustrative depiction of the three spearheads placed on a stone

Fig. 4. Spearheads

Fig. 5. Spearheads Nos. 2–4 in situ

Fig. 6. Hoard of bronze spearheads

Fig. 7. a – Nordic warrior, b – Mycenaean warrior, c – Greek warrior

Table 1. Results of XRF analysis

Table 2. Occurrence of spearheads in hoards of the Únětice culture in Bohemia

Table 3. Occurrence of spearheads in hoards from the territory of the Lusatian urnfields in Bohemia

Table 4. Occurrence of spearheads in hoards from the territory of the north Alpine urnfields in Bohemia

FILIP KRÁSNÝ

MUZEUM MLADOBESLAVSKA, STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ 1 – HRAD, 293 01 MLADÁ BOLESLAV
filip.krasny@muzeum-mb.cz

JINDŘICH ŠTEFFL

REGIONÁLNÍ MUZEUM V TEPLICÍCH, P. O., ZÁMECKÉ NÁMĚSTÍ 14, 415 01 TEPLICE
jindra.ul@post.cz

MAREK FIKRLE

ÚSTAV JADERNÉ FYZIKY AV ČR, v. v. i., 250 68 HUSINEC-ŘEŽ